

Türkiye'nin Demokratik Devrimi ve Kemalist Devrim

Yıldırım KOÇ

1919 yılında Osmanlı Devleti çökmüştü. Bu topraklarda yaşayan halk, emperyalist güçlerin haki-miyeti altına sokulmuştu. Halk, aynı zamanda, pa-dişahın ve halifenin, ağaların, tarikat şeyhlerinin, mollaların, aşiret reislerinin kuluydu. Kadınlar da erkeklerin kulluğunu yapıyordu.

1919-1938 döneminde Türkiye'de aşama aşama bir milli demokratik devrim gerçekleşti.

Bu milli demokratik devrim, Mithat Paşa, Ziya Paşa ve Namık Kemal gibi yurtsever aydınların aç-tığı yolda ilerleyen İttihat ve Terakki'nin hazırladığı altyapıdan yararlandı; ancak demokratik devrimi zirveye tımandıran güç, Mustafa Kemal Paşa idi. Mustafa Kemal Atatürk, insanlık tarihinde çok az bireyin gerçekleştirebildiği bir rol oynadı; Türkiye demokratik devrimini (veya milli demokratik devri-mi), 1938 yılına kadar sürekli yenilediği ittifaklarla, günün koşullarının elverdiği zirveye taşıdı. Cumhu-riyet Halk Partisi, onun düşüncelerini hayata geçir-me kullandığı bir araçtı.

Türkiye'nin demokratik devrimi, feodalizmin bağrında gelişen kapitalizmle güçlenen devrimci burjuvazinin feodal güçlere (kral, aristokrasi ve ki-lise) karşı verdiği bir mücadeleyle gerçekleşmedi. Demokratik devrim, kapitalizmin gelişmediği ko-şullarda, emperyalist sömürüye karşı ön plana çı-kan ulusalcı/millici kimlikleriyle hareket eden top-lumsal kesimlerin öncülüğünde, ekonomik çıkarları emperyalizmle çelişen sınıf ve tabakaların ağırlıklı olarak milli kimlikle hareket etmesiyle gelişti. Ulu-

sal Kurtuluş Savaşı, halkı kapitalist ilişkiler içinde ekonomik açıdan sömüren güçlere karşı değil, hal-kın canına, namusuna ve malına önce doğrudan ve sonradan dolaylı olarak da kasteden saldırganlara karşı gerçekleştirildi.

Osmanlı Devleti yarı-sömürge durumdan yokol-ma aşamasına doğru ilerliyordu. İnsanların canı, namusu ve malı, emperyalist güçlerin ve onların taşeronlarının saldırısının hedefi durumundaydı. Padişah/halife, Osmanlı toplumunu oluşturan çe-şitli etnisitelerin bir bölümü ve din adamlarının çoğunluğu, bu saldırı karşısında ya işbirlikçilik ya-pıyordu, ya da sinmişti. Türkiye demokratik devri-mi, kapitalizmin gelişmesinin önündeki engelleri kaldırmak isteyen bir burjuvazinin önderliğinde ve programıyla değil, emperyalizme ve onun işbirlikçi-lerine karşı can, namus ve mal kaygısıyla, bağımsız yaşayabilme güdüsüyle hareket eden insanların önderliği ve programıyla gelişti.

Türkiye demokratik devriminde, topraksız köy-lülüğün toprak ağalarına karşı bir mücadelesi de yoktu. Bu eksiklik Türkiye demokratik devriminde 1945 sonrasında geriye gidişleri kolaylaştıran bir et-men oldu.

Türkiye demokratik devriminin gerek Ulusal Kurtuluş Savaşı, gerek 1923-1938 dönemindeki ev-riminde belirleyici amaç, bağımsız bir ulus-devletin yaşatılması, ulusun feodal etkilerden kurtarılması ve güçlendirilmesiydi. Bu amaca ulaşmada peşinen tercih edilen bir ekonomik/siyasal/toplumsal model

de yoktu. Mustafa Kemal Paşa, kapitalizmin gelişmesinin önündeki engelleri kaldırmak isteyen burjuvazinin bir temsilcisi değil, bağımsız bir Türkiye Cumhuriyeti kurmak için mücadele eden millîci güçlerin temsilcisi, Türkiye'ye özgü bağımsızlıkçı ve milliyetçi bir sosyalizm modelinin kuramcısı ve uygulayıcısıydı.

Hollanda'da (1568-1648), İngiltere'de (1640), Amerika'da (1776 ve 1861-1865), Fransa'da (1789) aristokrasiye, krala ve kiliseye karşı gerçekleştirilen demokratik devrimlerde öncülüğü, gelişen kapitalizmle birlikte güçlenen burjuvazi gerçekleştirmişti. Feodal toplumun bağrında veya sömürgeci gelişen kapitalizm, bir ulus devletin kurulması, bu ulus devlette çağdaş bir ulusun yaratılması ve bu ulusun bireylerinin feodal baskı ve tahakkümden kurtulması, kulluktan çıkarak özgür ve eşit bireylere dönüşmesi mücadelesine önderlik edebilecek güce sahip devrimci bir burjuvazi yaratmıştı.

Osmanlı Devleti'nde farklı bir süreç yaşandı.

Yeni pazarlar ve hammadde kaynakları peşinde sömürgeler elde etme çabası içindeki kapitalist Batı ülkeleri ile Akdeniz'e açılmak ve topraklarını daha da genişletmek isteyen Rusya, Osmanlı Devleti'ni parçalamaya çalıştı. Bu süreçte, Osmanlı Devleti'nde bağımsız sanayileşmenin ve kapitalizmin gelişmesi de engellendi. Geçmişten devralınan kapitülasyonlara ek olarak, özellikle 19. yüzyılda İngiltere ve ardından Fransa ile imzalanan serbest ticaret anlaşmaları, Osmanlı'da sanayinin ve devrimci bir burjuvazinin gelişmesine engel oldu. Gelişen veya geliştirilen burjuvazinin büyük kesimi, sömürgeci veya emperyalistlerle işbirliği içindeki azınlıklardan oluşuyordu. Bağımsız bir kapitalizmin gelişmemesi, Osmanlı'da demokratik devrim sürecinin farklı kesimlerce gerçekleştirilmesini günde me getirdi.

Birinci Dünya Savaşı'nda emperyalistlerin hedeflerinden en önemlisi, Osmanlı Devleti'nin parçalanması ve paylaşılmasıydı. Diğer bir deyişle, İttihat ve Terakki, savaşa girerek bu emperyalist planı bozmaya ve ülkenin bütünlüğünü korumaya çalıştı. Bu açıdan bakıldığında, Türkiye'nin kurtuluş savaşı, 1914 yılında başlamıştır. Ancak bu tarihte halkın çok büyük bölümü bu sürecin ve mücadelenin niteliğinin farkında değildi. Savaşta yenilgi sonrasında öncelikli olarak Yunanlıların ve Ermenilerin yarattığı tehdit, derlenip toparlanmanın ilk dürtüsünü oluşturdu.

Türkiye'de Yunan işgaline ve Ermenilerin saldırılarına karşı başlayan Kurtuluş Savaşı, Osmanlı topraklarındaki demokratik devrimin son derece önemli bir aşamasına dönüştü.

Ulusal Kurtuluş Savaşı, yalnızca ülkeyi işgal eden emperyalistlere ve onların taşeronu Yunanistan'a ve Ermeniler'e karşı verilen bir mücadele değildi. Padişah ve halife yandaşları da Anadolu'nun mücadelesine karşıydı. Ayrıca bu fırsattan yararlanarak ayrı devlet kurma çabası içindeki bazı etnisiteler de Mustafa Kemal'in önderliğindeki mücadeleye karşı çıktı. Örneğin, 6 Mart 1921 Koçgiri Ayaklanması veya 17 Çerkez kabilesinin Yunanlılara biat eden bildirisi bu nitelikteydi. Emperyalist güçler, uluslaşmamış Osmanlı toplumunun içindeki çağdaş etnik ilişkileri, millî mücadeleyi zayıflatmada bir etmen olarak kullanmaya çalıştı. Halife ise, ümmet kimliğini kullanarak, millî mücadeleye karşı çıktı. Ulusal Kurtuluş Savaşı dönemindeki iç isyanlar ya ümmet ilişkileri temelindeydi, ya da aşiret, kabile, etnik temelliydi. Diğer bir deyişle, uluslaşma sürecindeki yetersizlik önemli bir zayıflık kaynağını oluşturdu.

Bir toplumun uluslaşması/milletleşmesi karmaşık bir süreçtir. Ancak birçok toplumda çağdaş bir ulusun oluşması kapitalizmle birlikte ortaya çıktı. Kapitalizm, hem işçi sınıfını, hem de çağdaş ulusları yarattı.

Osmanlı Devleti'nin çözülme sürecinde çağdaş bir ulustan söz etmek olanaklı değildir.

Kapitalizm yeterince gelişmediğinden Osmanlı iç pazarı bütünlüşmemişti; iç pazara hakim olan bir yerli burjuvazi yoktu. İç pazarın bütünlüşmesini sağlayan ulaşım ağları kurulmamıştı. 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren gündeme gelen demiryolları da, Osmanlı iç pazarını bütünlüşmeye yönelik bir proje değildi. İngilizler ve Almanlar, Anadolu'da kendi emperyalist amaçlarına uygun bir demiryolu politikası geliştirmişlerdi.

Bir ulusun oluşmasında eğitim politikasının ve askerliğin belirleyici rolü vardır. Osmanlı Devleti'nde eğitim de, askerlik de, ulus oluşumuna yönelik bir amaçla kullanılmıyordu.

Bu eksikliklere ek olarak, emperyalist güçlerin Türkiye'deki hristiyan etnisitelere yönelik politikaları da bir ulusun oluşumunu iyice zorlaştırıyordu.

Ulusal Kurtuluş Savaşı, bağımsız bir ulus devletin kurulabilmesini sağladı. Ancak bu ulus devletin, Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılması sonrasında

ortaya çıkan beyliklerden biri gibi mi olacağı, yoksa kalıcı bir devlete mi dönüşeceği, demokratik devrimin diğer unsurları konusunda atacağı adımlara bağlıydı.

Kurtuluş Savaşı'na önderlik eden kadronun büyük bölümü, verilen mücadelenin demokratik devrimin ilk aşaması olduğunun farkında bile değildi. Gerçekte ise Ulusal Kurtuluş Savaşı, demokratik devrimin ilk aşaması oldu. Mustafa Kemal Paşa, Ulusal Kurtuluş Savaşı'nda yanında olanlardan bu sürece ayak uyduramadığı gibi ayakbağı da olan önemli bir bölümünü tasfiye ederek, demokratik devrimin diğer unsurlarını ve aşamalarını gerçekleştirmeye yöneldi.

Siyasi bağımsızlığı uluslararası düzeyde de onaylanan bir devlet kuruldu; ancak bu devletin ayakta kalabilmesi ve bağımsızlığını koruyabilmesi, iktisadi bağımsızlığını sağlaması ve bir ulus yaratmasıyla olanaklıydı.

Osmanlı Devleti'nden devralınan nüfus, kendisini etnik kökeni veya inancıyla tanımlayan, hatta etnik kimliğe bile yükselemeden aşiretini veya kabilesini öne çıkaran insanlardan oluşuyordu. Bu kimliklerle hareket eden insanlar, başkalarının kulluğunu da kabulleniyordu.

Mustafa Kemal önderliğindeki kadro, yeni kurulan ulus devletin bağımsızlığının korunması ve geliştirilmesi, yeni bir ulusun yaratılması ve bu ulusun bireylerinin kulluktan kurtulması konusunda son derece bilinçli bir mücadele verdi. Bu mücadele, tarihsel olarak ilericiydi, devrimciydi, insanlığın sınıfsız ve sömürsüz bir dünya mücadelesinin bir parçasıydı.

Birliktelikler, bir "başkası"na karşı oluşur. İşçi sınıfının bilinçlenmesi, önce patrona, arkasından sermayedar sınıfa karşı bir mücadele içine girilmesiyle olanaklıdır. İşçiler arasındaki farklılıkların ve hatta çelişkilerin aşılabilmesi, bir başka toplumsal sınıfa karşı mücadele içine girilmesiyle sağlanabilir.

Bir ulusun oluşmasında da bir saldırıya karşı birlikte direnmenin büyük etkisi vardır. Farklı inançlardan ve etnik kökenlerden gelen insanlara yönelik ortak bir saldırı, bu kesimleri birleştirir ve bir ulusun ortaya çıkmasına katkıda bulunur.

Osmanlı toplumundan devralınan mirasın uluslaşmasında Kurtuluş Savaşı'nın önemli rolü oldu. Ancak savaşın bitmesinden sonra, düşmana karşı mücadelede fiilen oluşan bu birlikteliğin başka araçlarla geliştirilmesi gerekiyordu.

Türkiye'de demokratik devrim, kişilerin tercihleri ve bilinçli seçimleriyle değil, hayatın zorlamasıyla gündeme geldi. Türkiye'nin bir devlet olarak varolabilmesi, demokratik devrimle mümkündür. Bu süreci kavrayan dahi, Mustafa Kemal Paşa'ydı.

Türkiye'de demokratik devrim, kişilerin tercihleri ve bilinçli seçimleriyle değil, hayatın zorlamasıyla gündeme geldi. Türkiye'nin bir devlet olarak varolabilmesi, demokratik devrimle mümkündür. Bu süreci kavrayan dahi, Mustafa Kemal Paşa'ydı. Mustafa Kemal Paşa'nın en yakın arkadaşları bile, yapılanların tarihsel boyutunun ve öneminin farkında değildi. Mustafa Kemal Paşa, bir askeri dahi olmanın ötesinde, büyük bir tarih kültürüyle Türkiye'de ulus devletin kurulması, bir ulusun yaratılması ve insanların çağdışı kulluk/kölelik ilişkilerinden kurtulabilmelerini içeren bir mücadele sürecine önderlik etti. Bu mücadele, devletçiliği, halkçılığı ve devrimciliğiyle, Türkiye'ye özgü bağımsızlıkçı ve milliyetçi bir sosyalizmi de amaçlıyordu.

Mustafa Kemal Paşa bu konudaki duyarlılığını ve bilincini daha 16/17 Ocak 1923 günü gazetecilerle yaptığı görüşmede şöyle ifade ediyordu: "İdarei maslahatçılar esaslı inkılap yapamaz. (...) İnkılabın kanunu mevcut kanunların üstündedir. Bizi öldürmedikçe ve bizim kafalarımızdaki cereyanı boğmadıkça başladığımız yenilikçi inkılap bir an bile durmayacaktır. Bizden sonraki devirlerde de hep böyle olacaktır!" (ATABE, C.14:301, 302)

Kapitalizmin gelişmesiyle gerçekleşen demokratik devrimlere devrimci burjuvazi önderlik eder. Ancak bu sürecin diğer bir unsuru da işçi sınıfıdır. Gelişen kapitalizm, burjuvaziye güçlendirir ve bir ulus devletin yaratılmasının, milliyetçiliğin gelişmesinin koşullarını yaratırken, işçi sınıfını da yaratır. Bu nedenle, kapitalizmin gelişmesi temelinde ortaya çıkan demokratik devrimlerde işçi sınıfı da tarih sahnesine çekildi. Feodaliteye (aristokrasiye ve kiliseye) karşı mücadele eden devrimci burjuvazi, işçi sınıfının gücünden de yararlanmaya çalıştı. Kapitalizmin gelişmesinin ürünü olan işçi sınıfı, çıkarları gereği, demokratik devrimde rol oynadı ve İngiltere gibi bazı ülkelerde, işçi sınıfının bazı kesimleri, demokratik devrimi daha da ileri götür-

recek (başarısız) girişimlerde bulundular ("Kazıcılar Hareketi").

Türkiye’de demokratik devrim gelişen kapitalizmin yarattığı devrimci burjuvazi ve işçi sınıfı temelinde gelişmedi. 1876 Anayasası ile padişahın yetkilerinin sınırlı ölçüde ve kısa bir süre için kısıtlanması, 1908 Devrimi ile uluslaşma ve kulluktan kurtulma doğrultusunda önemli adımların atılması ve Kurtuluş Savaşı’yla başlayan süreçte işçi sınıfı nicel ve nitel olarak çok geri bir düzeydeydi. İşçi sınıfının "memur" statüsünde istihdam edilene-ri dışındaki kesimleri, demokratikleşme sürecine önemli bir katkıda bulunmadı; ancak 1908-1913 ve 1919-1925 dönemlerinde demokratik devrimde atılan adımlardan yararlandı. 1925-1938 döneminde ise zayıf olan ve hükümetin uyguladığı bilinçli politikalarla daha da zayıflatılmış bir işçi sınıfı hareketi söz konusuydu. İşçi sınıfının "memur" statüsünde istihdam edilen kesimleri, sınıf kimliklerini geri plana iterek ulusalcı kimliklerini öne çıkarmaları koşuluyla, bu süreçte önemli ekonomik haklara ve itibara sahip oldular. Bu nedenlerle, Türkiye’de yaşanan, bir "burjuva demokratik devrimi" değil, "milli demokratik devrim" oldu.

Yeni Cumhuriyet yönetimi, milli demokratik devrimi gerçekleştirmeye çalışırken büyük iktisadi zorluklar ve sorunlarla karşı karşıyaydı.

Yarı-sömürge Osmanlı Devleti’nden bir iktisadi enkaz devralınmıştı. On yıllık savaş dönemi, demografik, iktisadi ve sosyal yapıya büyük zararlar vermişti. Ayrıca Yunan ordusu 30 Ağustos 1922 sonrasında kaçarken her tarafı yakıp yıkmıştı. Her açıdan geri bırakılmış, emperyalist sömürü nedeniyle sermaye birikimini ve sanayileşmesini gerçekleştirememiş, aydınlanma sürecini yaşamamış bir ülkede demokratik devrim yapmanın zorlukları, 1923-1938 döneminin başka sorunlarıyla daha da büyüyordu.

Osmanlı’dan devralınan sağlık sistemi son derece zayıftı. Koruyucu hekimliğin ve tedavi edici hekimliğin geliştirilmesi için bir altyapının kurulması gerekiyordu.

Osmanlı’dan devralınan eğitim yapısı son derece zayıftı. Halkın çok büyük çoğunluğu eğitimsizdi, din adamlarının etkisi altındaydı. İşgücü niteliksizdi. Medreselerin tümünün ve yabancı okulların büyük bölümünün kapatılması sonrasında yeni bir örgün eğitim sisteminin kurulması, yeni harflerin kabulü sonrasında millet mekteplerinin yaygınlaş-

tırılması ve halkın çeşitli alanlarda eğitimine katkıda bulunan halkevlerinin kurulması, önemli kaynaklar gerektiriyordu.

Ulusal Kurtuluş Savaşı sonrasında etnik ve inanç temelli ayaklanmalar gerçekleşti. Ülkede eşkıyalık yaygındı. Ayrıca uluslararası gerginliklerin artması da, savunma harcamalarının artırılmasını gerektiriyordu. Bunlarla mücadele edilebilmesi önemli kaynakların iç güvenlik ve savunma için ayrılmasına yol açtı.

Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı borçlarının bir bölümünü devraldı. Bunların ödenmesi için kaynak ayrılması gerekiyordu.

Cumhuriyet’in ilk yıllarından itibaren yabancı şirketler millileştirildi ve devletleştirildi. Bu uygulama için tazminat ödendi.

Kamunun ulaştırma (özellikle demiryolları ve karayolları), limanlar, tarım, sanayi, madencilik, elektrik, hava gazı, su, bankacılık gibi alanlardaki yatırımları için kaynak yaratılması gerekiyordu.

Türkiye, Lozan Antlaşması’ndaki hükümler gereği, 1929 yılına kadar gümrük vergilerini yükseltiyordu. Bu nedenle kaynakların artırılmasında sorunlar vardı.

1927 yılında bir tarım buhranı yaşandı. Ardından 1929 Büyük Buhranı’nın etkileri gündeme geldi.

Türkiye’ye gelen göçmenler için yapılan harcamalar ve toprak kamulaştırma giderleri de bütçenin bir bölümünü götürüyordu.

Osmanlı’nın borç batağına gömülmesinin siyasal bağımsızlık açısından olumsuz sonuçlarını yaşamış olan Cumhuriyet yöneticileri, artan harcama gereksinimlerinin finansmanında dış borçlanmaya gitmediler. Devlet politikası, denk bütçenin sağl-

masıydı.

1931 yılında Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası kuruluncaya kadar hükümetin elinde para basma yetkisi de yoktu. Ancak Merkez Bankası'nın kurulması sonrasında da bu konuda dikkatli davranıldı; II. Dünya Savaşı'na kadar, artan kamu harcamalarının karşılanmasında, fiyat artışlarına yol açacak para basma yönteminden kaçınıldı.

Devletin gelirleri ise sınırlıydı. Gelirleri artırabilmek için, nüfusun yüzde 80'inden fazlasını oluşturan köylüye yüklenildi. Köylü yoksuldu; kullandığı teknoloji geriydi; üretebildiği ekonomik artık sınırlıydı. Köylülüğün bir bölümü toprak ağalarının, aşiret reislerinin ve şeyhlerin sömürüsü ve tahakkümü altındaydı. Köylülüğün bu kesimi özgür yurttaş olmamıştı; toprak ağalarına, aşiret reislerine ve şeyhlere karşı bir sınıf mücadelesi içinde değildi.

Devlet, bu koşullarda genel ve yukarıda belirtilen ek harcamalar için gerekli olan ekonomik artığı köylüden dolayı vergiler ve çeşitli doğrudan vergiler aracılığıyla sağlamaya çalıştı. Özellikle 1927 tarım buhranı ve 1929 buhranının köylülük üzerindeki olumsuz etkileri, milli demokratik devrimin köylünün iktisadi yaşamına yansımalarının olumsuz olmasına neden oldu.

Kapitalizmin feodal üretim biçiminin bağrında belirli bir gelişmişlik düzeyine ulaşması sonrasında gerçekleşen demokratik devrimlerde bu sorunların büyük bölümü yaşanmıyordu. Türkiye milli demokratik devriminin şanssızlığı, demokratik devrimin korunup geliştirilebilmesi için gerekli maddi kaynakların sağlanmasında köylülüğün büyük bedel ödemesi oldu. Bu da, köylülük ve daha sonraki yıllarda da köylülüğün işçiliğe geçen toplum kesimlerinde demokratik devrim karşıtı akımların kolayca etkili olmasına yol açtı. Demokratik devrim, nüfusun büyük çoğunluğunu oluşturan köylülüğün yaşamına önemli bir refah artışı olarak yansımada; tam tersine, bu yıllarda ekonomik sorunları artarak sürdü.

Milli demokratik devrimin amaçlarına ulaşmada da, 1931 yılında CHP programına, 1937 yılında da Anayasaya eklenen altı temel ilke kullanıldı.

Bu altı ilke, demokratik devrimin araçlarıydı. Bu ilkeler, herhangi başka bir ülkenin veya siyasal partinin programından alınmadı; Türkiye demokratik devriminin gündemine giren sorunların çözümünü için diğer ülke deneyimlerinden de yararlanılarak geliştirildi.

Halk Fırkası'nın 9 Eylül 1923 günlü nizamnamesinde "halkçılık" ilkesi vurgulanmıştı. 2. maddenin bir bölümü şöyleydi: "Halkçılar, hiçbir ailenin, hiçbir sınıfın, hiçbir cemaatin, hiçbir ferdin imtiyazlarını kabul etmeyen ve kanunları koymaktaki mutlak hürriyet ve bağımsızlığı tanıyan fertlerdir." (ATABE, C.16;100)

Cumhuriyet Halk Fırkası'nın 22 Ekim 1927 günlü nizamnamesinde önce üç ilke sıralanıyor, daha sonra lâiklik vurgulanıyordu: "Madde 1. Cumhuriyet Halk Fırkası,... cumhuriyetçi, halkçı, milliyetçi, siyasi bir cemiyettir." "M.3. Fırka, ... devlet ve millet işlerinde din ile dünyayı tamamen birbirinden ayırmayı en mühim esaslarından sayar." (ATABE, C.22;22)

Cumhuriyet Halk Fırkası'nın İkinci Kurultay'ında 22 Ekim 1927 günü kabul edilen program beyannamesinde dört ilke birlikte sıralanıyordu: "Cumhuriyet Halk Fırkası cumhuriyetçi, laik, halkçı ve milliyetçidir." (ATABE, C.22;39)

Cumhuriyet Halk Fırkası'nın Üçüncü Kurultay'ında kabul edilen Program'da 6 ilke belirtiliyordu: "Cumhuriyet Halk Fırkası, A) Cumhuriyetçi, B) Milliyetçi, C) Halkçı, Ç) Devletçi, D) Laik, E) İnkılâpçidir." (C.H.F., Program, İstanbul, 1931;9)

Türkiye'nin milli demokratik devriminde son derece önemli bir aşama olan Atatürkçülük devrimciliği, "arasız devrimler"dir. Atatürk, CHP 4. Büyük Kurultayı'nı Açış Söylevinde (9 Mayıs 1935) şunları söylemiştir: "Uçurum kenarında yıkık bir ülke. Türlü düşmanlarla kanlı boğuşmalar. Yıllarca süren savaş. Ondan sonra, içeride ve dışarıda saygı ile tanınan yeni vatan, yeni sosyete, yeni devlet ve bunları başarmak için arasız devrimler. İşte, Türk genel devriminin bir kısa diyemi." (ATABE, C.27;205)

Mustafa Kemal Paşa, Sovyet Rusya temsilcileri M.Frunze ve İ.Abilov ile 25.12.1921 günü yaptığı görüşmede şunu vurguluyordu: "İnsanın insan tarafından sömürülmesi sistemi ortadan kaldırılmalıdır." (ATABE, C.12;179,181)

Mustafa Kemal Paşa'nın milli demokratik devrimi, işçi sınıfının çok zayıf olduğu ve yoksul köylülüğün toprak ağalarına, şeyhlere ve aşiret reislerine karşı bir mücadelesinin bulunmadığı koşullarda, "yukarıdan aşağıya" gerçekleştirilmeye çalışılan, Türkiye'ye özgü, bağımsızlıkçı ve milliyetçi bir sosyalizm modeliydi.